

Od redakcji

W drugim tegorocznym zeszycie „Pamiętnika Teatralnego” publikujemy teksty poświęcone teatrowi i operze, widowiskom i performansom społecznym, performatywnej sztuce i literaturze dramatycznej. Dział *Rozprawy i artykuły* otwiera analiza przedstawienia *Capri – wyspa uciekinierów* Krystiana Lupy, w której Małgorzata Budzowska wykorzystała teatrologiczne, literaturoznawcze i medioznawcze inspiracje metodologiczne. Autorka pokazuje, jak palimpsestowe, intermedialne rozwiązania sceniczne denaturalizują sposób doświadczania czasu i przestrzeni i wprawiają widza w poznawczą konfuzję po to, by postawić pytania o relacje między sztuką a okrucieństwem oraz o rolę artystów w czasach okrucieństwa stosowanego przez miłośników sztuki i filozofii.

Marlena Krupa i Joanna B. Bednarek analizują w dwóch zupełnie odmiennych perspektywach, jak artystyczne i społeczne strategie performatywne umożliwiają przekraczanie granic między sztuką a życiem indywidualnym i/lub społecznym. Teksty łączy też postać Jana Pawła II. Krupę interesuje Karol Wojtyła jako artysta i performer, który w sposobie rozumienia celów sztuki zbliża się do św. Jana od Krzyża i Jerzego Grotowskiego. Bednarek zajmuje się performatywnymi ingerencjami w kulturowy wizerunek Jana Pawła II. Interpretuje szczególne interakcje publiczności z dziełami Maurizia Cattelana i Jerzego Kaliny, których bohaterem jest papież-Polak, by opisać mechanizmy konserwatywnego utrwalania bądź emancypującego zakłócania kultury prawomocnej ufundowanej w dużej mierze na papieskim wizerunku.

Badania nad dziewiętnastowieczną kulturą polską reprezentują dwa artykuły dotyczące utworów, które łączy temat buntu, choć znacznie więcej je dzieli. Jakub Chachulski zajmuje się librettem *Krakowiaków i Górali* jednego z największych polskich przebojów teatralnych, Marek Dybizbański uważnie czyta niewystawiany i niepublikowany dramat Felicjana Faleńskiego *Smutne dzieje powstania w Dalekarlii*. Chachulski, komentując z detektywistycznym zacięciem najnowszą edycję partytury Stefaniego, dowodzi, że nie tylko warto, ale trzeba łączyć

perspektywę muzykologiczną z literaturoznawczą i teatrologiczną. Dybizbański szuka szekspirowskich i calderonowskich tropów w niemal zapomnianym debiucie dramaturgicznym Faleńskiego odwołującym się do koncepcji dramatu historycznego Victora Hugo.

W *Prezentacjach* Mateusz Salwa zastanawia się nad konsekwencjami niedookreślenia tytułowego pojęcia teatralności w książce Agnieszki Sosnowskiej *Sztuka znikania: Teatralność w czasach ponowoczesnych*. Mirosław Kocur podkreśla inspirujący charakter wielokierunkowych badań Wojciecha Dudzika nad maską ujętych w książce *Maska w kulturze współczesnej Europy: Teorie i praktyki*. Marcin Bogucki docenia monografię Sabiny Macioszek *Opera, ciało, technologie: Strategie współdziałania w XXI wieku* za próbę wprowadzenia nowej, performatywnej perspektywy do badań operologicznych, w rozważaniach autorki – zwłaszcza nad kwestią cielesności – brakuje mu jednak kontekstów społecznych i politycznych.

Konteksty społeczno-polityczne, zwłaszcza zaś kwestia narodowościowego myślenia o historii kultury to wspólny mianownik trzech ostatnich recenzji. Tatiana Czerna podkreśla, że książka Anny Dżabaginy *Kalkowska: Biogeografia* odświeża spojrzenie na twórczość Eleonory Kalkowskiej, wykorzystując niejednoznaczną pozycję narodową polsko-niemieckiej pisarki, by wpisać jej utwory w kontekst modernizmu uchodźczego. Małgorzata Harbuziuk widzi w wydanych po polsku *Pismach teatralnych* Łesia Kurbasa okazję do pogłębienia badań i dialogu na temat polsko-ukraińskich więzi kulturalnych. S.E. Wilmer zastanawia się, dlaczego w cennej dla niepolskiego czytelnika książce *Performing Poland: Rethinking Histories and Theatres* Dariusza Kosińskiego kwestia polskości została sproblematyzowana w sposób, który w niewielkim stopniu uwzględnia komplikacje wpisane w myślenie o narodowej tożsamości.

Zeszyt zamyka wspomnienie o zmarłym w tym roku Jerzym Limonie. Małgorzata Grzegorzewska i Jacek Fabiszak kreślą wielostronny i niepozabawiony osobistych akcentów portret gdańskiego anglisty, szekspirologa i teatrologa.
